

המוזיאון לאומנות ישראלית, רמת-גן

שישי ראשון/דיאלוג

ליווי ואוצרות: איילת השחר כהן

מארס 2015

יסודות מוליכי שולל

אתי שוורץ & פראנס לבה-נדב

הטבלה המחזורית של היסודות, שהומצאה במאה ה-18, היא שיטת מיון ומודל לסידור היסודות שמרכיבים את העולם. מורכבותה ודרך בנייתה, שעירבו חזון וניבוי, נקשרות לאופני הפעולה של שתי הצלמות המייצרות בתערוכה זו דיאלוג צילומי "אלכימי-אופטי".

אתי שוורץ נשענת על הטבלה המחזורית, שאותה היא בוחנת דרך צילום למעלה מעשור. היא מצלמת שאריות חסרות השראה מסביבת הבית ומדמה אותן ליסודות הכימיים הטהורים. הדימויים משובצים במבנה המושאל מדגם הטבלה המחזורית לפי שיטה שיצרה ובהתחשב בנתונייהם ובמה שהם משקפים עבורה.

הצבת הקיר שהיא מציגה עוקבת אחרי התפתחותה של צורה ומאפשרת קריאה של ניגודים ומצבי צבירה שונים: מדימויים סגורים וברורים ועד לדימויים מופשטים המצויים בשלבי התהוות או התכלות.

המרחק האנרגטי בין היסוד הכימי לדימוי שמייצג אותו הוא עצום וקסום. ההחלטה שחומר כגון פלסטיק ייצג יסוד טהור נולדה מתוך מצב הצבירה, הטקסטורה ומרחב המחיה שממנו נלקח החומר הזול. בהתייחס ליסוד בלתי נראה לעין כמו גז אציל, מזהה האמנית בתוך האובייקט שמצאה את היסוד המטאפיזי והאציל של הגז ובחרת בו.

"החוק מאחורי הטבלה המחזורית הוא שסתירות יוצרות דווקא איזון, ואת המצב המאוזן אפשר לראות רק ממקום מרוחק. כצלמת חשוב לי להראות את השלם ואת החלקי ב־זמנית. וכמו בטבלה המחזורית, גם אני בניתי שיטת עבודה המאפשרת צירי השוואה לאורך, לגובה ולתופעת המחזוריות. הגריד של הטבלה מאפשר ראייה "כמו מדעית", וכצלמת מתקשר עבורי לפריים המלבני."

העיסוק הרעיוני בחומר וביסודות הכימיים מוביל את שורץ לצלם בנגטיב ולהחזיר בתהליך העבודה את הצילום לחומר. גם עבודת החיבור בין התצלומים ויצירת הגריד קשורה להבנת החומר ולהתנהגותו בעולם, או כפי שמעשה הצילום פירש אותו (דימוי כלשהו שמשדר כובד או מפיץ קרינה ימצא את מקומו המתאים בשדה הנכון, דימויים כהים יסמנו את יסוד המתכת וכו').

פראנס לבה נדב מצלמת גם היא בסביבת הבית. עבודתה נרקמה בפינה קטנה בין חודש נובמבר למרס, זמן שבו קרן אור חודרת מן החלון אל הקיר העירום. האור העובר דרך חפצים מזכוכית וחוזר מקופסאות מתכת מוטל על הקיר ונושא עמו אינפורמציה מופשטת של כתם וצבע, רושם את החומר שלא נראה בצילום. הדימויים המטאפיזיים שיוצרת פראנס מדווחים על התאדות, על קיום נוכח ונעלם ועל זמניות. בתצלומיה האור פוגש את החומר, מתפרק ונשבר דרכו, מוחזר ממנו ומטעין את עצמו באמצעותו. החומר מתאדה אך לא נעלם. האנרגיה שלו, כמו בטבע, עוברת התמרה ומסומנת.

"בדיאלוג ביני לבין אתי, אני מתחברת לתפיסת החומר שהיא מעלה. אזור הגזים האצילים בטבלה המחזורית מדבר אלי יותר מכול. החומר שמצב הצבירה שלו לא נראה לעין, חסר ריח וחסר צבע, מעניין אותי ומפעיל אותי בעבודה הנוכחית. גם התצלומים שלי מתארים כמעט כלום. הם תחומים בזמן וקשורים לטבע האור. באמצעות האור אני רושמת את התנועה של החומר וגם את ההתנהגות שלו. האור הוא חומר הגלם של הצילום, ויחד עם זאת הוא גם אל־חומר."

שני גופי העבודה, שהתפתחו בקווים מקבילים, הופכים את חלל התערוכה למרחב של אופטיקה וכימיה, שני מושגי יסוד הקשורים קשר עמוק לצילום. יחסן של שתי האמניות בתערוכה זו למדיום הצילומי נוכח ומשמעותי. אתי שוורץ מחויבת לנגטיב, לתהליך הכימי ולחיבור בין צילום לחומר; פראנס לבה נדב קוראת ומפענחת את הקובץ הדיגיטלי הכמעט ריק, עם תודעה של הבנה אנאלוגית עמוקה. שתיהן מתייחסות לאור החד־פעמי הנופל על האובייקט ולתפיסת הרגע של הצילום הקלאסי.

העבודות של אתי ופראנס נעות בין סוד לגילוי. המצלמה משמשת אותן ככלי מתווך וכמגבר. שתיהן לא מצלמות את הדבר עצמו אלא את מה שהוא יוצר או מדמה, ונפגשות בתערוכה ברווח שבין נוכחות החומר הפיזי להיעדרו.

ליווי תערוכה: איילת השחר כהן, מרס 2015